

ЖУРНАЛІСТИКОЗНАВСТВО ТА ЕСТЕТИКА:
НОВІ ІДЕЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Свінціцька О. І., *Житомирський державний університет імені Івана Франка*

У час глобального диктату візуального компонента у різних сферах людського життя спостерігається розширення категоріально-понятійного апарату журналістики та теорії соціальних комунікацій. До традиційних понять додаються нові, запозичені і частково видозмінені, з інших галузей наук – лінгвістики, філософії, естетики, соціології, психології, культурології, мистецтвознавства тощо. Це свідчить певною мірою про «кризу пера», оскільки теорія журналістики та соціальних комунікацій потребує інтеграції власних напрацювань із здобутками інших наук в умовах нової ситуації у поданні та циркуляції інформації в сучасному соціумі. Відтак, необхідність дослідження явищ масової комунікації чи журналістики у міждисциплінарній площині є надзвичайно актуальною. ЗМІ як сферу словесного і візуального моделювання дійсності вже недостатньо вивчати лише з позицій журналістикознавства чи соціальних комунікацій. До аналізу варто залучати й напрацювання в галузі прикладної естетики, які дозволять описати та пояснити низку явищ сучасного інформаційного простору.

Необхідність звернення найперше саме до естетики зумовлена кількома причинами. По-перше, Homo sapiens media, яка втратила віру в Бога і інші духовні світи, створила собі нову світську релігію – віру в факти, ЗМІ. Останні змушують свідомість спиратися більш на емоційне, а не на інтелектуальне осягнення дійсності, і змінюють логічне мислення на емоційно-міфологізоване. По-друге, головним артефактом інформаційного суспільства стала візуальна інформація. А це означає, що до характеристики Homo sapiens media можна застосувати вислів Геракліта, що очі – більш точні свідки, ніж вуха. При цьому важко не погодитись з відомим українським

естетиком В. Личковахом, який зауважував: «візуально-естетичні виміри інформації («міранда») приймають глобальний характер і стають планетарною силою, хоча б через мережу «Інтернет». Розширюється сама естетосфера сучасного людства, захоплюючи мікро- і макрокосм» [1, с. 107].

Як вказує український естетик О. Княжук, у «процесах комунікації, крім масиву вербальних інформаційних повідомлень, завжди присутній масив невербальних інформаційних сигналів, до складу якого і входить естетична інформація» [2, с. 166–182]. До неї, на думку дослідниці, належать проксемічні, екстралінгвістичні та експресивні характеристики даного процесу. Відтак, можна стверджувати, що естетична інформація у повідомленні артикулюється через форму, символ, метафору. У «співпраці» з уявою та асоціаціями той чи інший факт дійсності отримує нову знаковість, сенс і «барвистість». Варто наголосити, що особливого значення при цьому набуває й експлуатація експресивності (Б. Кроче).

По-третє, надаючи перевагу тим чи іншим ЗМІ, *Homo sapiens media* «makes himself». Правда, виникає питання: чи дійсно має вона при цьому оте «одвічне право вибору»? Видається, що навряд чи. Адже *Homo sapiens media* постійно перебуває під впливом зовнішніх чинників: ідей «друзів в чатах», журналістів, суспільства і піддається впливу від їхніх думок і світоглядів.

По-четверте, ЗМІ впливають на людину з емоційно-когнітивного боку. Так, журналіст творить, щоб задовольнити власну внутрішню потребу чи професійний інтерес, а *Homo sapiens media* «споживає» інформацію, щоб отримати насолоду від інформаційного продукту. Тобто, результатом споживання є емоційна насиченість, оскільки сприймання і оцінка нової інформації завжди забарвлені певною емоцією.

Крім того, «свобода від дійсності», яку *Homo sapiens media* отримує завдяки створеній у ЗМІ віртуальній реальності, хоч і є ілюзорною, але лежить в основі естетичного принципу існування – задоволення чи гедонії від споглядання, у даному випадку насамперед візуальної інформації.

Тому подальший ефективний розвиток журналістикознавства та теорії соціальних комунікацій за сучасних умов неможливий без міждисциплінарного підходу та інтеграції напрацювань візуалістики інших галузей сучасного наукового знання.

Література

1. Личковах В. А. Некласична естетика в культурному просторі ХХ – поч. ХХІ століть : [монографія] / Володимир Анатолійович Личковах. – К. : НАКККіМ, 2011. – 224 с.
2. Княжук О. П. Інтуїція в контексті евристичної функції мистецтва : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.08 / Княжук Олена Петрівна. – К., 1997. – 182 с.